

ID. NAGY ENDRE

NEM TUDJÁTOK...?¹

„Ti vagytok a föld sója. Ha pedig a só megízetlenül, mivel lehetne ízét visszaadni? Semmire sem való már, csak arra, hogy kidobják, és eltapossák az emberek.” (Mt 5,13–14)

„Ti vagytok a világ világossága. Nem rejthető el a hegyen épült város. Nem tudjátok, hogy ti Isten temploma vagytok, és az Isten Lelke bennetek lakik?” (1Kor 3,16)

Őszintén megvallom, amikor pár héttel ezelőtt a Kolozs-tordai Egyházkör esperesétől arra kaptam felkérést, hogy ezen a lelkészi értekezleten szolgálatot végezzek, és ne bibliamagyarázatot tartsak, hanem prédikáljak, egy kicsit eltöprengtem: tehát nem a lelkészek között megszokott száraz, szakmai megközelítés, ún. műhelymunka, hanem prédikáció; prédikáció, amely gyülekezetet feltételez. És ennél a gondolatnál született meg bennem a kérdés: miről prédikáljon a lelkész a lelkészeknek? Hiszen a lelkész – ezt magunkról tudjuk – amikor hallgatóként van jelen egy istentiszteleten, nem annyira a lelki befogadásra hangolódik, inkább a szakmai kíváncsiság, érdeklődés jellemzi.

Most mégis engedjétek meg, kedves Lelkésztársaim, hogy ezt az istentiszteleti alkalmat úgy tekintsem, mint amelyen egy igazi gyülekezet van jelen. Erre egyrészt nekem van szükségem ahhoz, hogy gondolataimat ne csupán a szakmai, kritikai rám-figyelés tudata határozza meg. Másrészt pedig miért ne alkothatnánk mi, lelkészek is időnként egy gyülekezetet? Annál is inkább, mivel ha híveinkről, valós gyülekezetünk tagjairól feltételezzük, hogy számukra az istentiszteleti alkalom, az imádkozás áhítata erőforrás és támasz az életküzdelmekben gyakran megingó, hitét veszített lélek számára, az evangélium üzenete pedig bátorítás, biztatás, örök-időszerű erkölcsi útmutatás, amely segít kijutni a bizonytalanságból, meglátni és megtalálni az élet célját és értelmét, akkor ez a mi esetünkben – lelkészek esetében – még fokozottabb mértékben így kell(ene) hogy legyen. Megvallom: hála Istennek magam is többször éltem át azt az élményt, hogy egy prédikáció, egy szószéki szolgálat lélekben magával ragadott és teljesen megfeledkeztem a „szakmaiságról”, arról, hogy magam is prédikáló lelkész vagyok.

Ezeknek a gondolatoknak és tapasztalatoknak a talaján állva olvastam fel a Máté evangéliumából, valamint az első Korinthusi levélből az elhangzott bibliai

¹ Elhangzott a Kolozs-tordai és a Küküllői Egyházkörök II. évnegyedi közös lelkészi értekezletén, Komjászezen 2008. május 5-én.

verseket. Ezeknek a verseknek közös vonása az, hogy mind a három tömör, összevont hasonlat, ún. metafora formájában van megfogalmazva. Beszédem folytatásában azonban most mégsem ezeknek a metaforáknak az értelmezése a fő célom. Nem azt akarom kifejteni, magyarázni, hogy mi a só, illetve mi a világosság, a fény, melyek a tulajdonságaik és szerepük az anyagi, természeti világban, és az hogyan értelmezhető az ember lelki, erkölcsi életére, világára; vagy hogy miben áll a kőből, téglából épített templom szerepe, rendeltetése és az ember belső világának, a lélek templomának hasonlósága.

Ehelyett most elsősorban arra a motivációra figyelek, amelytől indítatva Jézus illetve Pál apostol megfogalmazták az elhangzott metaforákat, és amelyekben egy közös cél is felfedezhető.

Ez az a része az evangéliumnak, amely az ember figyelmét a körülötte levő dolgokról, a külvilágról önmaga felé akarja fordítani, irányítani. Jézus tanításában ez a szándék több alkalommal is nyilvánvalóvá válik, amikor egy-egy kijelentése, figyelmeztetése által az embert önmagával állítja szemtől szembe.

A meggondolatlanul, könnyen ítélezőknek mondja: „Miért nézed a szálkát atyádfia szemében, a magad szemében pedig miért nem veszed észre még a gerendát sem? Vagy hogyan mondhatod akkor atyádfiának: Hadd vegyem ki szemedből a szálkát! – mikor a magad szemében ott a gerenda.” (Mt 7,3–4)

Nagyszerű gyakorlati alkalmazása történik ennek az igazságnak, amikor a házasságtörésen ért asszonyt eléje vivő farizeusokhoz így szól: „Aki büntelen közületek, az dobjon rá először követ.” (Jn 8,7)

Az Isten országa eljövételéről az ez iránt érdeklődőknek ezt mondja: „Azt sem mondják: »Íme, itt, vagy íme, ott van!« – Mert az Isten országa már közöttetek van.” (Lk 17,21)

(Megjegyzem: számomra itt kifejezőbb a Károli-féle fordítás szövege, amely szerint „... az Isten országa *ti bennetek* van”.)

A beszédem alap gondolatául választott bibliai versek mindenképpen ezzel a kifejezéssel találkozunk: „Ti vagytok...” Világos tehát a cél, a szándék, amely az evangéliumok íróinak részéről megnyilvánul: megértetni az emberrel, világossá tenni előtte, *ki ő* tulajdonképpen, figyelmeztetni az Istentől kapott szerepére, rendeltetésére.

A továbbiakban megpróbálok rávilágítani ennek a figyelmeztetésnek akkori és jelenlegi időszerűségére. Van egy fogalom, amely igazából az orvostudomány, közelebbről az elmeorvosászat témakörébe tartozik, és amelynek a neve *identitás-zavar*, egy formája a különböző személyiségzavaroknak (tudományos elnevezése *borderline*). Az ilyen pszichés betegségben szenvedő ember másnak képzei magát, mint ami a valóságban. Ehhez tartozik az önazonosság gyakori megkérdőjelezése, valamint az önértékelés válsága. Ez a tartós élmény idővel áthatja az egész személyiséget, énképet, és kialakul egy ebből fakadó sajátos viselkedésforma. Ennek az állapotnak a kialakulására, tulajdonképpeni okára a tudomány mai

állása szerint sincs még világos magyarázat. Úgynevezett antidepresszáns gyógyszerekkel próbálják kezelni – sajnos mindeddig jelentősebb eredmények nélkül.

Ha azonban mélyebben elgondolkozunk, rájövünk arra, hogy ez a tünet nem kimondottan orvostudományi, vagy elmeorvosias fogalom, hanem annál sokkal tágabb és általánosabb. Jelen van a társadalom és az egyes ember életében, erkölcsi világában egyaránt. Ezt ismerte fel Jézus, és ezért tartotta fontosnak, szükségnek az ember figyelmét önmaga felé irányítani. Látta azt, hogy az emberek sok esetben nem tudják, nincsenek tisztában az Istentől kapott eredeti szerepükkel, rendeltetésükkel. Megpróbáltatások, szenvedés, veszteség, kísértés állapotában gyakran beáll hasonló állapot, amikor az ember azonosságtudata, önértékelése összezavarodik, válságba kerül. Meg vagyok győződve róla, hogy Jézus felülmúlhatatlan hatásának titka is ebben a felismerésben rejlik. A zsákutcába jutott, tehetetlenül vergődő emberrel ezt igyekezett megértetni: *Nem ez vagy valójában!* A lelki betegnek, vaknak, erőtlennek, a kétségbeesett embernek, a kapzsi, önző, ellenségeskedő, bosszúálló embernek, a bűnösnek egyaránt ezt tudta megmutatni: *Nem ez vagy te valójában!* Az aggodalmaskodókhoz az égi madarakra mutatva így szól: „*Nem vagytok-e ti sokkal értékesebbek náluk?*” (Mt 6,26b)

A tanítványok viselkedése nem egyszer árulkodik arról, hogy nincsenek teljesen tisztában igazi szerepükkel, tanítványi voltuk lényegével. Ilyen az elsőségért való versengés (Mk 9,33–34), vagy amikor a jutalom felől érdeklődnek azért az áldozatért, hogy elhagyták mindenüket és Jézus követői lettek (Mt 19,27).

Jézus szénvedéstörténetének időszakában pedig a tanítványok valóságos identitászavarba kerülnek, összeomlani látszik bennük minden, amiben addig hittek, ami addig célként állt előttük. Amikor a nagypéntek előtti éjszakán Péter háromszor megtagadja, tulajdonképpen addigi önmagát, identitását tagadja le. És ez az állapot jellemző a tanítványokra azután is, a nagypéntek, húsvét és pünkösd közötti egész időszakban. Bár a húsvéti események, az üresen talált sír felismertette velük, hogy Jézus győzött a halál felett, hogy őt nem lehetett megölni, elnémítani, ezen a felismerésen túl nem jutottak. Miközben boldogan adták hírül egymásnak, hogy ő él, továbbra is csendben maradtak, nem találtak önmagukra, nem jutottak el addig a kérdésig, kik is ők valójában, mi a kötelességük, feladatuk. Ezért fontos állomása a húsvét és pünkösd közötti időszaknak áldozócsütörtök. Amikor mi, unitáriusok ennek az ünnepnek lényegét a tanítványok *öntudatra ébredésében* határozzuk meg, ebben kifejezésre jut az a tény, hogy a nagypéntek óta tartó identitászavar akkor kezdett oszlani bennük. Akkor értették meg először világosan – akik addig hallgattak, félrehúzódtak, kerülték a nyilvánosságot – a nekik szóló figyelmeztetést: *Nem ezek vagytok ti valójában!* Jézus tanítványai vagytok, akiket a mester azzal a feladattal bízott meg, hogy hirdessétek az evangéliumot.

Ezt a felismerést követik aztán a pünkösd események, amikor Isten lelke által erőt és bátorságot nyernek, teljesen önmagukra találhatnak, eloszlik minden

kétségük és bizonytalanságuk, és bátran tesznek bizonyosságot Jézusról az ő tanítványaiként.

Kedves Testvéreim! Pünkösöd nagyhetében vagyunk, áldozócsütörtök után. Amikor ezt megállapítom, egyben hangsúlyozom: kívánom annak az evangéliumi célnak az időszerűségét, szükségességét, ami a mi figyelmünket önmagunkra irányítja, és a mai emberrel is változatlanul azt akarja megértetni: *ki ő*, és mi az Isten által meghatározott rendeltetése.

Fel kell ismernünk, meg kell látnunk, hogy a 21. század, a harmadik évezred modern embere milyen sokféle, sajátos identitászavarban szenved. Pál apostol valósággal nevéen nevezi ezt az állapotot, amikor a korinthusi gyülekezet lélekben gyenge, egymásra irigykedő, viszálykodó tagjaihoz feddő hangon szól: „Nem tudjátok, hogy ti Isten temploma vagytok...?” Igen, ez a baj ma is. A mai ember sem tudja sokszor, és az egyes emberen túl a közösségek, és a társadalom egészére is jellemző ez a tudatlanság.

Nézzük és lássuk meg, mennyi tehetetlenül vergődő, önmagával meghasonlott, zsákutcába jutott emberi élet van!

Az összeomlott idegzetű, depresszióknak nevezett lelki nyomorúságban szenvedő emberek ezrei számára pedig nem a többnyire kísérleti jelleggel adagolt antidepresszáns gyógyszer a megoldás, hanem az, hogy Jézushoz hasonlóan valaki megálljon mellettük, és így szóljon hozzájuk: Nem ezek vagytok ti valójában!

Meg kell állni a törtető, a hatalomra, gazdagságra éhes önző ember mellett és így szólni hozzá: Nem ez vagy te valójában!

Meg kell állni a gyűlöletet, bosszúvágyat, ellenséges indulatokat hordozó ember mellett, és hasonlóképpen azt mondani: Nem ez vagy te valójában!

És meg kell állni a fiatal mellett, aki a káros szenvedélyek rabjaként időnap előtt tönkreteszi életét és egészségét, aki legyint az alapvető erkölcsi értékekre, és szólni kell, fülébe kell kiáltani: Nem ez vagy te valójában, Isten nem erre teremtett, nem ezért adta neked az életet!

És látva, hogy milyen sokan vannak – népünk fiai és leányai között is – akikből kihál az azonosságtudat, a nemzeti, vallási hovatartozás érzése, szólni kell, figyelmeztetni: Nem ezek vagytok, nem ezért bíztak rátok drága ősi örökségeket!

Végezetül: az identitászavar veszélye minket, lelkészeket sem kerül el. Valahányszor megszületik bennünk a kétely, valahányszor kétségeink támadnak – márpedig időnként támadnak! –, feltesszük a kérdést: érdemes-e? Érdemes-e szolgálni, érdemes-e hirdetni az evangéliumot, inteni hűségre, helytállásra, érdemes-e vállalni a nehézségeket, lemondani a világ dicsőségéről? Érdemes-e hirdetni a jézusi szeretetet, szelídséget, jóságot, erkölcsi tisztaságot, amikor a világ, a társadalom az ellenkezőjét teszi? – E kérdések előtt ügyünk igazságában, azonosságtudatunkban erősítsen meg az evangéliumi üzenet: Ti vagytok a föld sója! Ti vagytok a világ világossága! Isten temploma vagytok és az Isten Lelke bennetek lakik.

Mécs László *Tavaszi zsoltár* című versének gondolataival zárom beszédemet:

„...Mért te volnál az Isten dicsősége:
– és te vagy az Isten golgotai gyalázata, Ember!
Te volnál az Isten gyönyörűsége:
– és te vagy az Isten hét fájdalma, Ember!
Te volnál az Isten atyai szelídsége:
– és te vagy az Isten hetedízigleni haragja,
hiába állította fel a villámhárítót a Golgotán, Ember!
Te voltál a teremtés koronája:
és te vagy a teremtés csődje, Ember!”

„...tavaszodj végre akarata szerint, Ember,
és légy az Isten boldog békessége. Ámen.”

ORBÁN ERIKA

AZ EMBER SORSA: JELLEME

„Amikor odaért a táborhoz, és meglátta a borjút meg a táncot, haragra lobbant Mózes, ledobta kezéből a táblákat, és összetörte a hegy lábánál. Majd fogta a borjút, amelyet készítettek, elégette, porrá zúzta, vízbe szórta, és megittatta azt Izrael fiaival.” (2Móz 32,19–20)

„Azután Jeruzsálembe értek. Bemenne a templomba, Jézus kezdte kiűzni azokat, akik árusítottak és vásároltak a templomban, felborította a pénzváltók asztalait, a galambárusok székeit, és nem engedte, hogy valaki edényt vigyen át a templomon. Azután így tanította őket: »Nincs-e megírva: Az én házam imadság háza lesz minden nép számára? Ti pedig rablók barlangjává tettétek.«” (Mk 11,15–17)

Kedves Testvéreim!

Ez az istentiszteleti óra – mint bármelyik másik – alkalom az elcsendesülésre, a belső nyugalom megtalálására. Bizonyára nyitottan érkeztek a templomba. Remélem, hogy így van, mert sok a Veletek megosztandó kérdésem és válaszom. Nem ígérem a kényelmes elnyújtózást, és a szavaimmal festett tájképekbe való belemerülést sem a mai istentiszteleten. Bár néha arra gondolok, az (is) lehet egyik célja a prédikációnak: *gyönyörködtetés* a teremtett világban. Hisz tapasztalataimból és a könyvekből azt tanulom, hogy Isten meglegelő a természetben is. És milyen csodálatos rajtakapni a fát, amikor rügyet bont, vagy betelni a közelgő tavasz friss illatával!

Én ma egy másik csapáson indulok el: gondolkodtatni szeretnék az emberi természetről, a hit kérdéseiről, továbblendíteni tudásotokban. Kérdezek és – reményeim szerint – tanítalak is. És itt nem hallgathatom el meghatódottságomat és – igen! – hálámat sem, hogy Ti, sokat megélt emberek, fiatalok és felnőttek, hallgattok, *meghallgattok* engem. Hiszen olyan gyakori a felületes, ítélkező kérdés: mit tudhat ez a fiatal nő?! Mi többet tudhat hitről, kudarcról, reményről, újrakezdésről, akaratról, bizakodásról és bizalomról, egyszóval az Életről, mint a Ti többségetek?! És talán igazatok is van: nem több a tudásom. De egészen bizonyos, hogy *más* a viszonyulásom ehhez a tudáshoz, és általában az élet dolgaihoz. Ebben különbözünk leginkább egymástól mindannyian. *A hogyanban*. Ahogyan világ és életünk jelenségeit látjuk és értelmezzük. És ez a látásmód határozza meg viszonyulásunkat, tetteinket is. Az életről való alapvető hitünk, felfogásunk hatá-